Hver borgar?

Samkeppnisumhverfi fjármálafyrirtækja

Greining efnahagssviðs SA
Óttar Snædal, hagfræðingur

15 október, 2015

SA
SAMTÖK
ATVINNULÍFSINS

Eru íslenskir bankar samkeppnishæfir?

Vaxtamunur er nú mikill í sögulegum samanburði en hefur farið minnkandi

Samfara vaxandi lántöku erlendis og aukinni gírun minnkaði vaxtamunur á árunum 2004-2007. Hafandi aukist verulega eftir hrun fer hefur vaxtamunur nú minnkað nokkuð á síðustu árum.

Vaxtamunur íslenskra viðskiptabanka
- hreinar vaxtatekjur í hlutfalli við meðalstöðu heildareigna

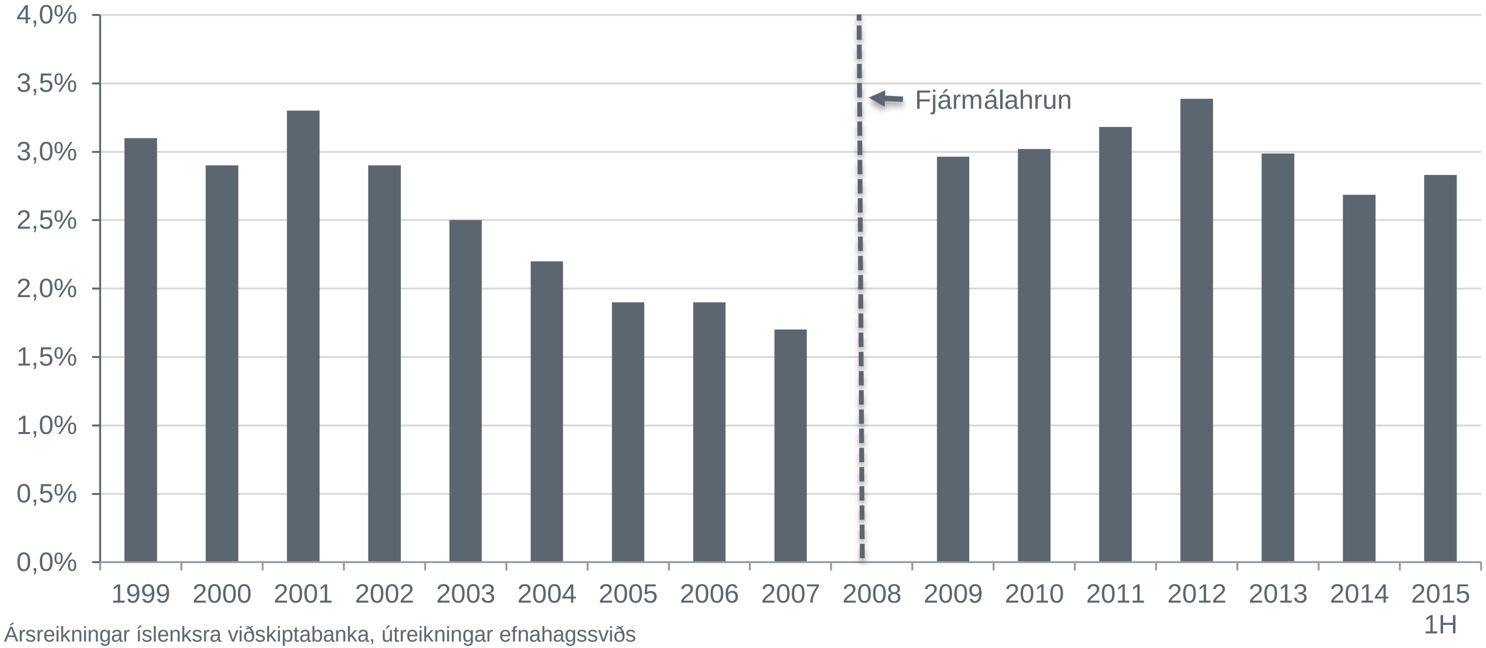

Heimildir: Ársreikningar íslenksra viðskiptabanka, útreikningar efnahagssviðs

Vaxtamunur íslensku bankanna er meiri en í samanburðarlöndum…

Vaxtamunur íslensku bankanna er mikill hvort sem litið er til stórra banka í öðrum löndum eða banka sem eru nær íslensku bönkunum að stærð.

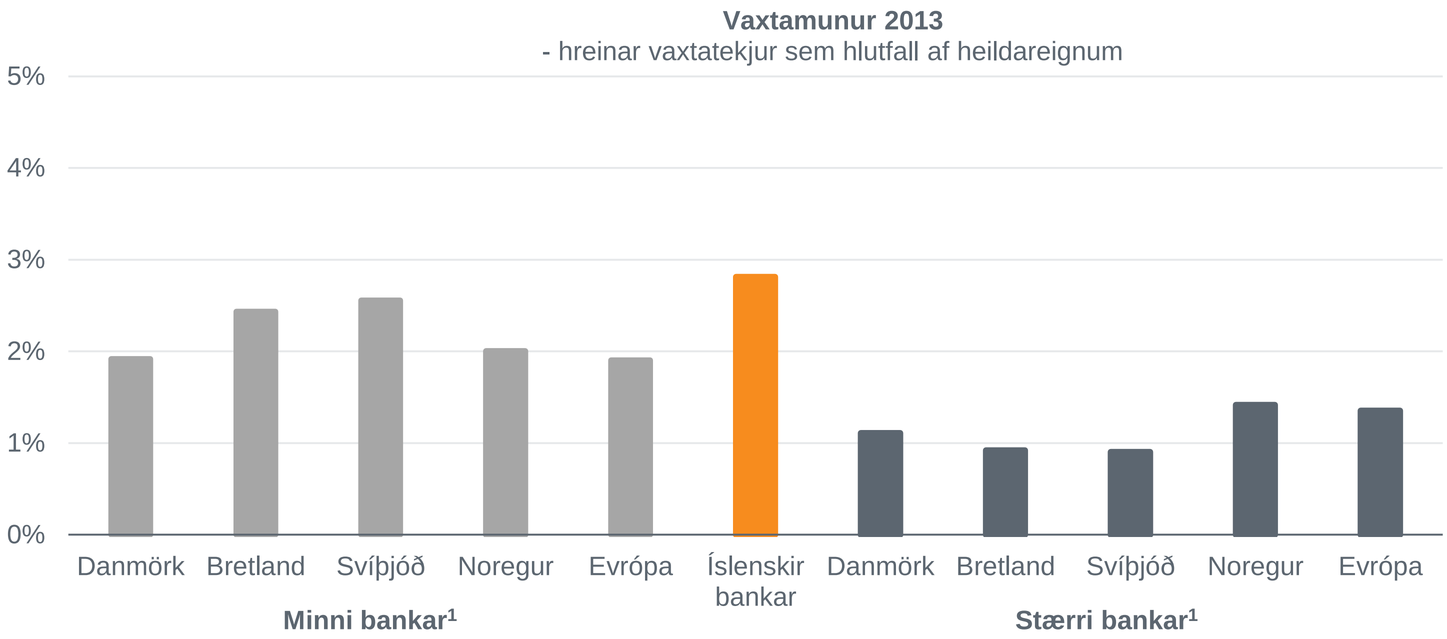

[1] M.v. að heildareignir „minni banka“ < 6.000 ma.kr., heildareignir „stærri banka“ > 13.000 ma.kr.

Heimildir: Ársreikningar banka í úrtaki, útreikningar efnahagssviðs

SA

… og skera þeir sig enn meira úr ef þjónustutekjum er bætt við

Álagning banka á viðskiptavini kemur auk vaxtamunar fram í álögðum þjónustugjöldum. Þjónustutekjur eru stærri tekjulind fyrir íslenska banka en almennt er í nágrannaríkjum.

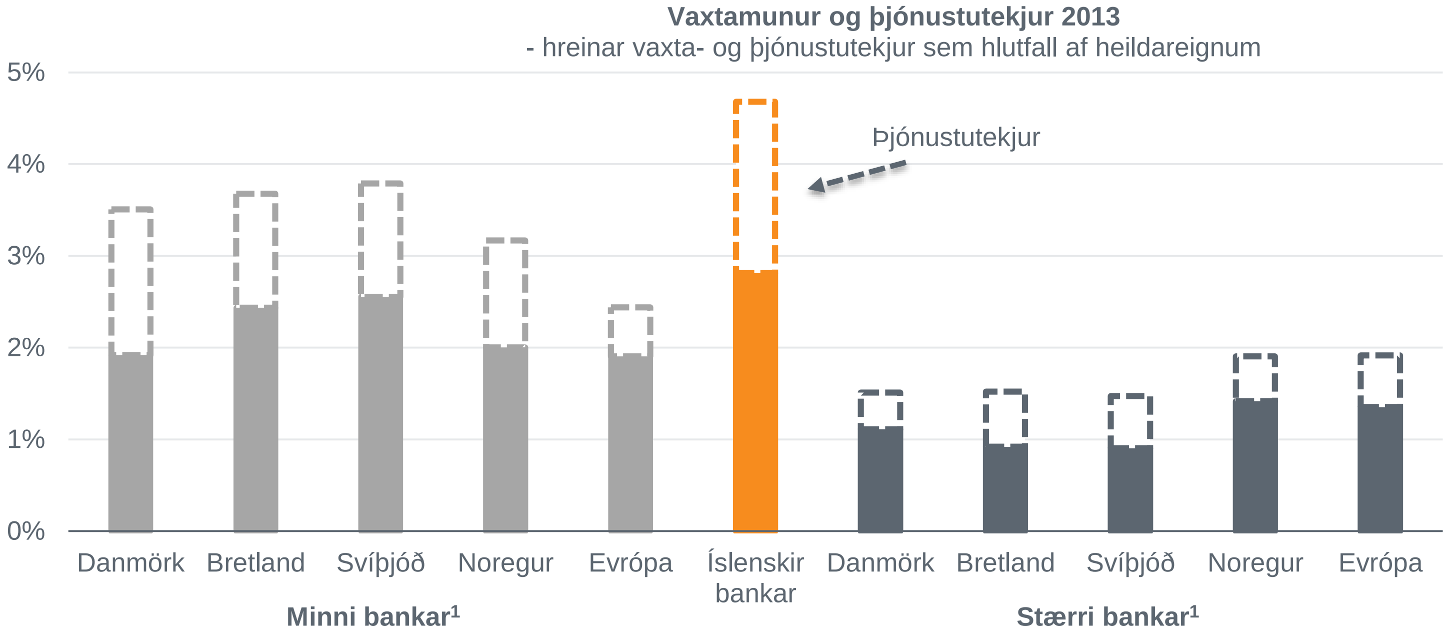

[1] M.v. að heildareignir „minni banka“ < 6.000 ma.kr., heildareignir „stærri banka“ > 13.000 ma.kr.

Heimildir: Ársreikningar banka í úrtaki, útreikningar efnahagssviðs

SA

Hver borgar?

1. Hvað skýrir mikinn vaxtamun?
2. Samkeppnisumhverfi fjármálafyrirtækja

Hvað skýrir mikinn vaxtamun bankanna?

Hvað skýrir mikinn vaxtamun bankanna?

1. Íslenskir bankar eru smáir í alþjóðlegum samanburði

1. Íslenskir bankar eru smáir í alþjóðlegum samanburði

Stærðarhagkvæmni er í rekstri innlánsstofnanna. Stórir bankar hafa almennt betra lánshæfi, eiga auðveldara aðgengi að lánamörkuðum og eru kerfislega mikilvægir (óbein ríkisábyrgð).

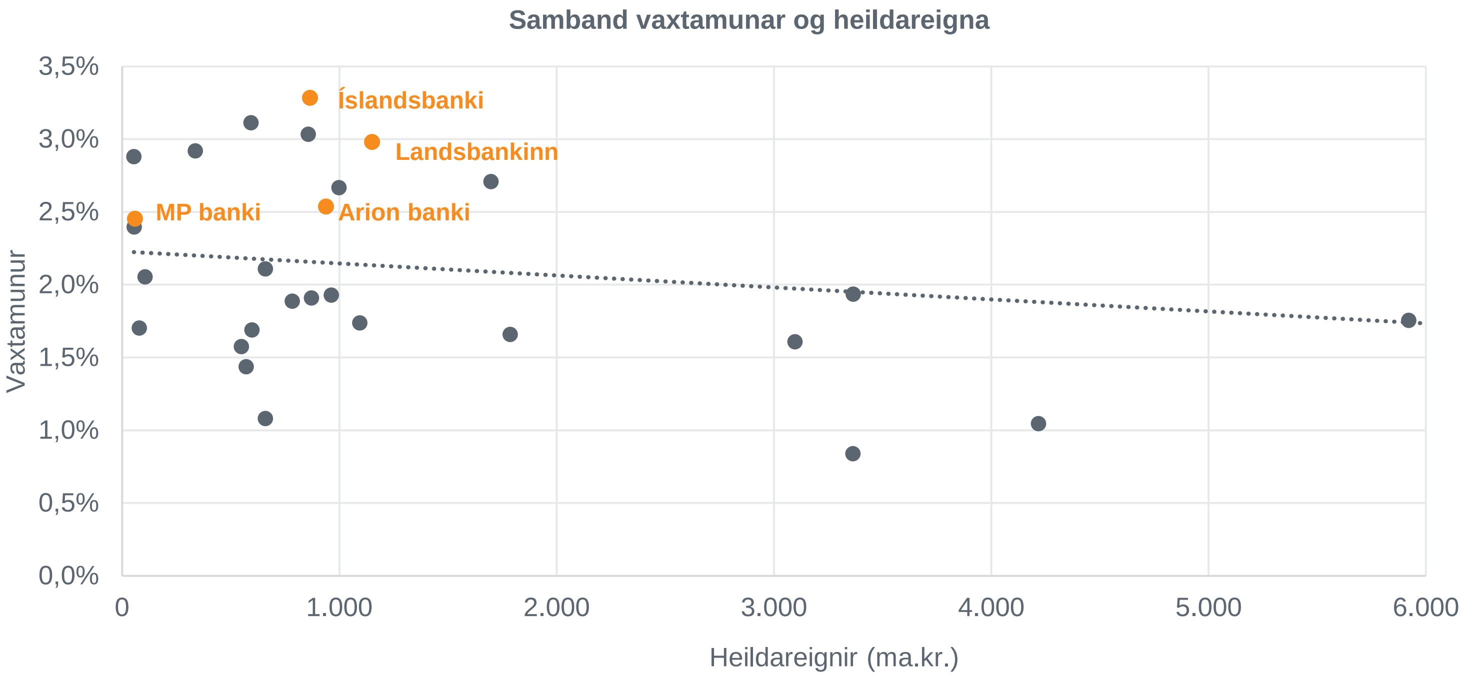

Heimildir: Ársreikningar banka í úrtaki, útreikningar efnahagssviðs

Hvað skýrir mikinn vaxtamun bankanna?

1. Íslenskir bankar eru smáir í alþjóðlegum samanburði

2. Íslenskir bankar eru dýrir í rekstri

2. Íslenskir bankar eru dýrir í rekstri

Þrátt fyrir að búast megi við hlutfallslega miklum kostnaði hjá íslenskum bönkum sökum smæðar þá er kostnaður við rekstur þeirra umtalsvert meiri en hjá erlendum bönkum sem eru svipaðir að stærð.

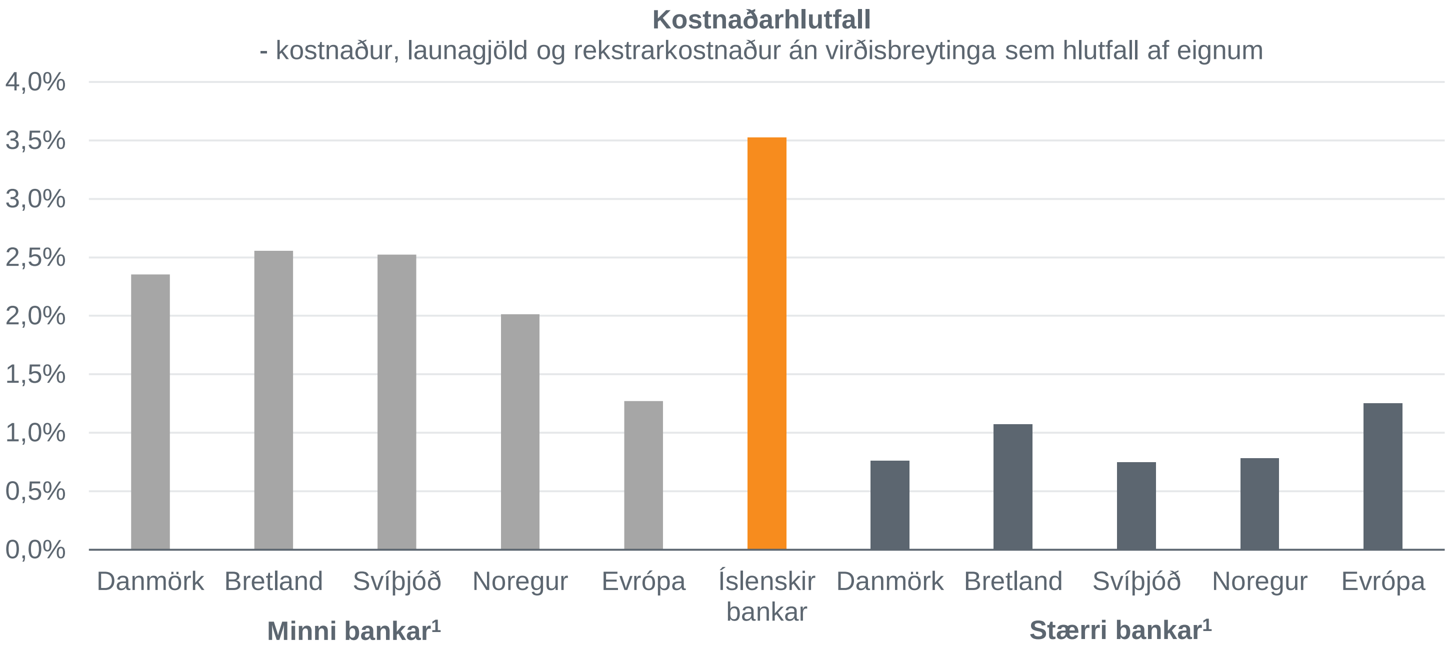

[1] M.v. að heildareignir „minni banka“ < 6.000 ma.kr., heildareignir „stærri banka“ > 13.000 ma.kr.

Heimildir: Ársreikningar banka í úrtaki, útreikningar efnahagssviðs

Hvað skýrir mikinn vaxtamun bankanna?

1. Íslenskir bankar eru smáir í alþjóðlegum samanburði

2. Íslenskir bankar eru dýrir í rekstri

3. Íslenskir bankar eru að mestu fjármagnaðir með innlánum

3. Íslenskir bankar eru að mestu fjármagnaðir með innlánum

Almennt eru innlán stærri hluti fjármögnunar minni banka en þeirra stærri. Innlánafjármögnun er ódýr og veitir því tækifæri til að auka vaxtamun en um leið eykur hún bæði líftímaáhættu og rekstrarkostnað.

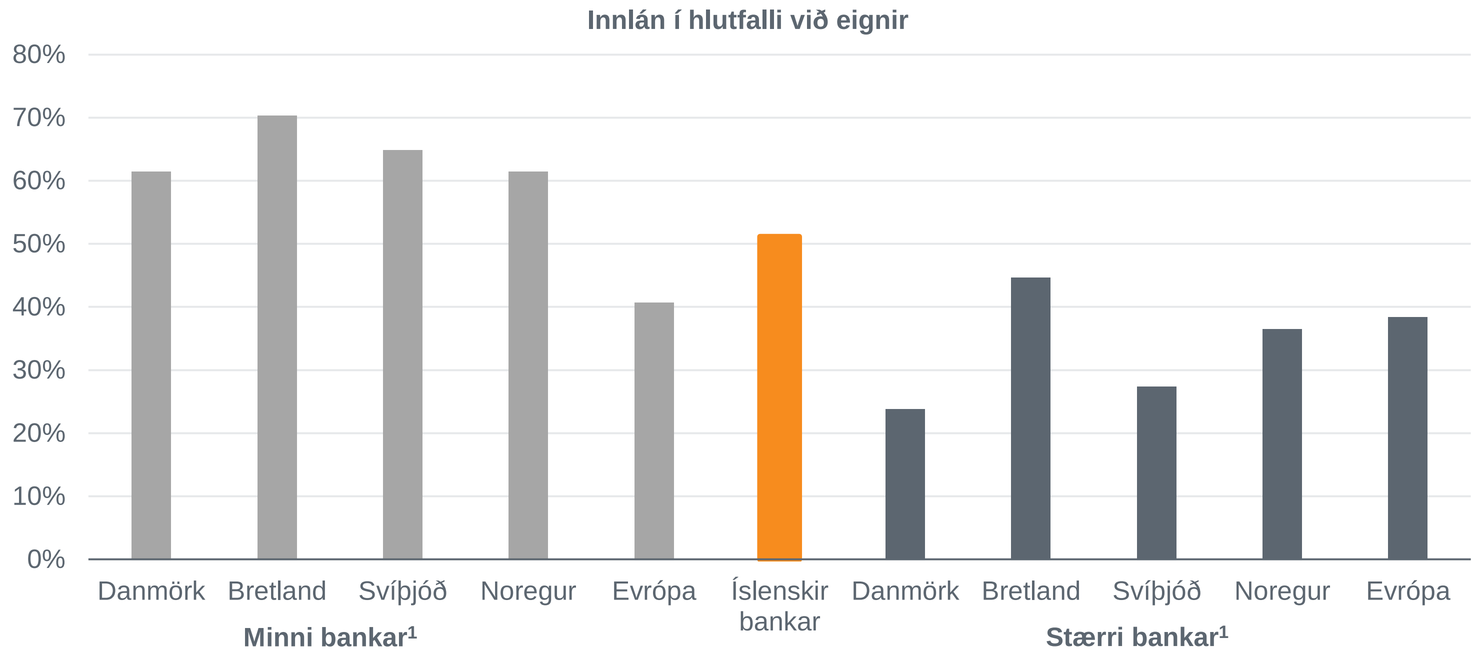

[1] M.v. að heildareignir „minni banka" < 6.000 ma.kr., heildareignir „stærri banka" > 13.000 ma.kr.

Heimildir: Ársreikningar banka í úrtaki, útreikningar efnahagssviðs

Vaxtamunurinn er talsvert minni á innlendri markaðsfjármögnun bankanna

- Frá árinu 2012 hafa viðskiptabankarnir gefið út sértryggð skuldabréf, bæði verðtryggð og óverðtryggð.
- Slík markaðsfjármögnun er þó enn mjög takmörkuð og nemur einungis um 1-3% af heildarfjármögnun bankanna.
- Reiknaður vaxtamunur bankanna hefur verið um 3% á síðustu þremur árum en skv. mati efnahagssviðs er vaxtamunur á sértryggðri skuldabréfafjármögnun í kringum 1%.

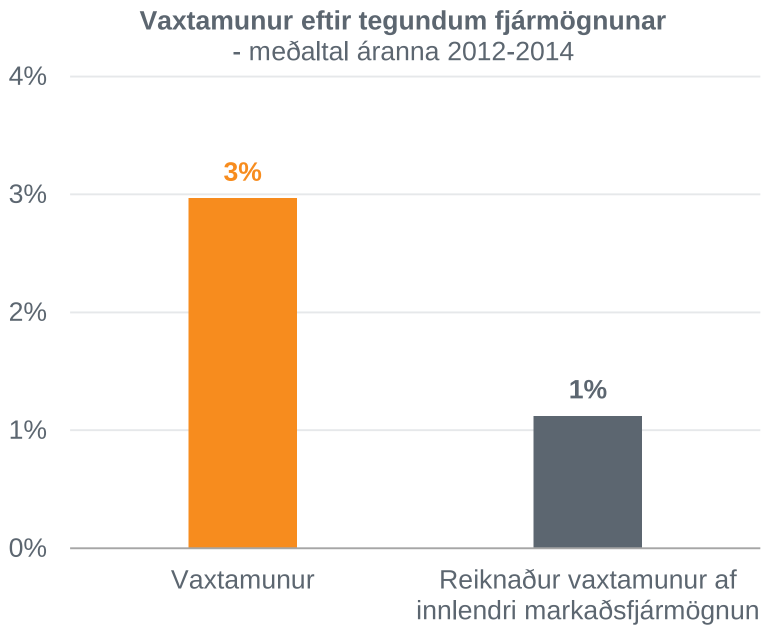

Heimildir: Útreikningar efnahagssviðs, Macrobond, VBSÍ

Hvað skýrir mikinn vaxtamun bankanna?

1. Íslenskir bankar eru smáir í alþjóðlegum samanburði

2. Íslenskir bankar eru dýrir í rekstri

3. Íslenskir bankar eru að mestu fjármagnaðir með innlánum

4. Íslenskir bankar búa við fjármagnshöft

4. Íslenskir bankar búa við fjármagnshöft

Lánshæfi bæði ríkissjóðs og innlendra fyrirtækja ber verunnar innan fjármagnshafta merki. Erlend markaðsfjármögnun ber hátt áhættuálag og dregur það úr getu innlendra banka til að bjóða hagstæð kjör í erlendum myntum.

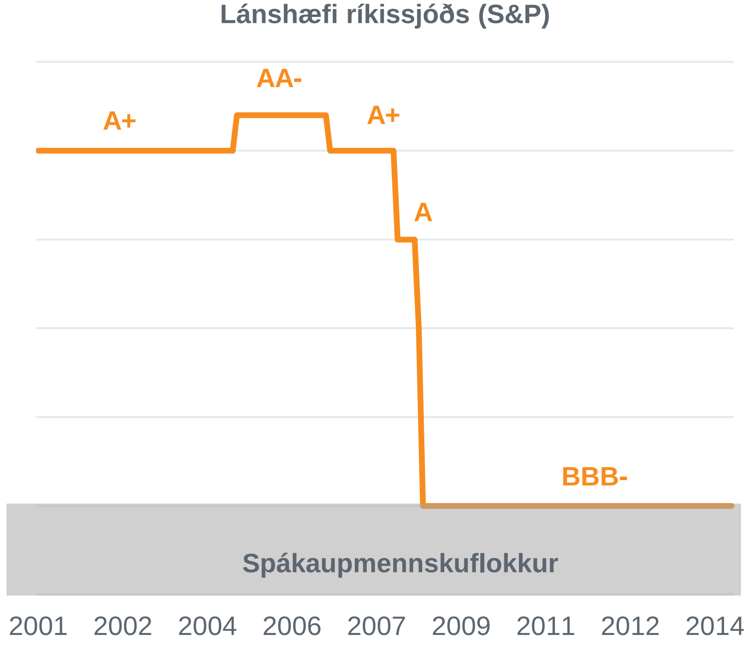

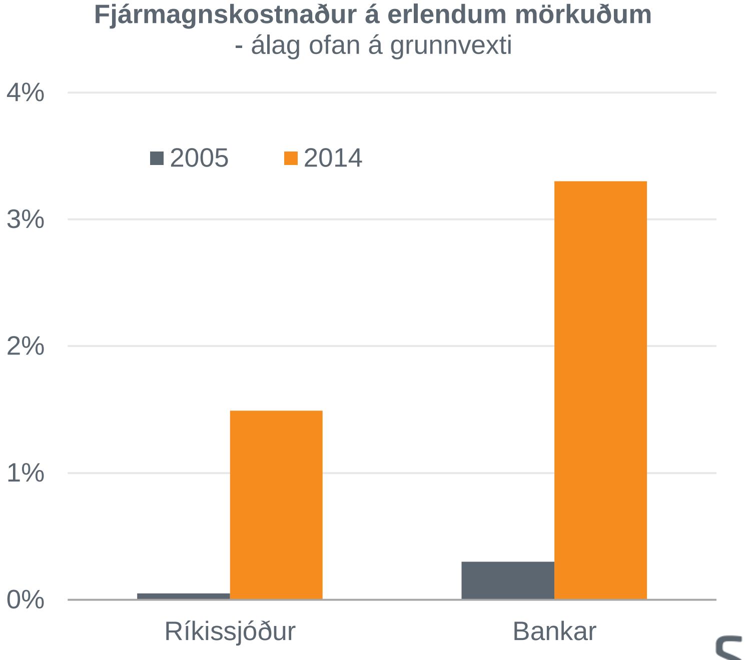

Heimildir: Seðlabanki Íslands, Samtök atvinnulífsins

Hvað skýrir mikinn vaxtamun bankanna?

1. Íslenskir bankar eru smáir í alþjóðlegum samanburði

2. Íslenskir bankar eru dýrir í rekstri

3. Íslenskir bankar eru að mestu fjármagnaðir með innlánum

4. Íslenskir bankar búa við fjármagnshöft

5. Íslenskir bankar eru með miklar áhættuvegnar eignir

5. Íslenskir bankar hafa hátt hlutfall áhættuveginna eigna

Eignir banka eru vegnar eftir áhættu og eru íbúðalán metin áhættulítil. Sterk staða Íbúðalánasjóðs hefur því áhrif til aukningar hlutfalls áhættuveginna eigna á efnahagsreikningum annarra útlánastofnanna.

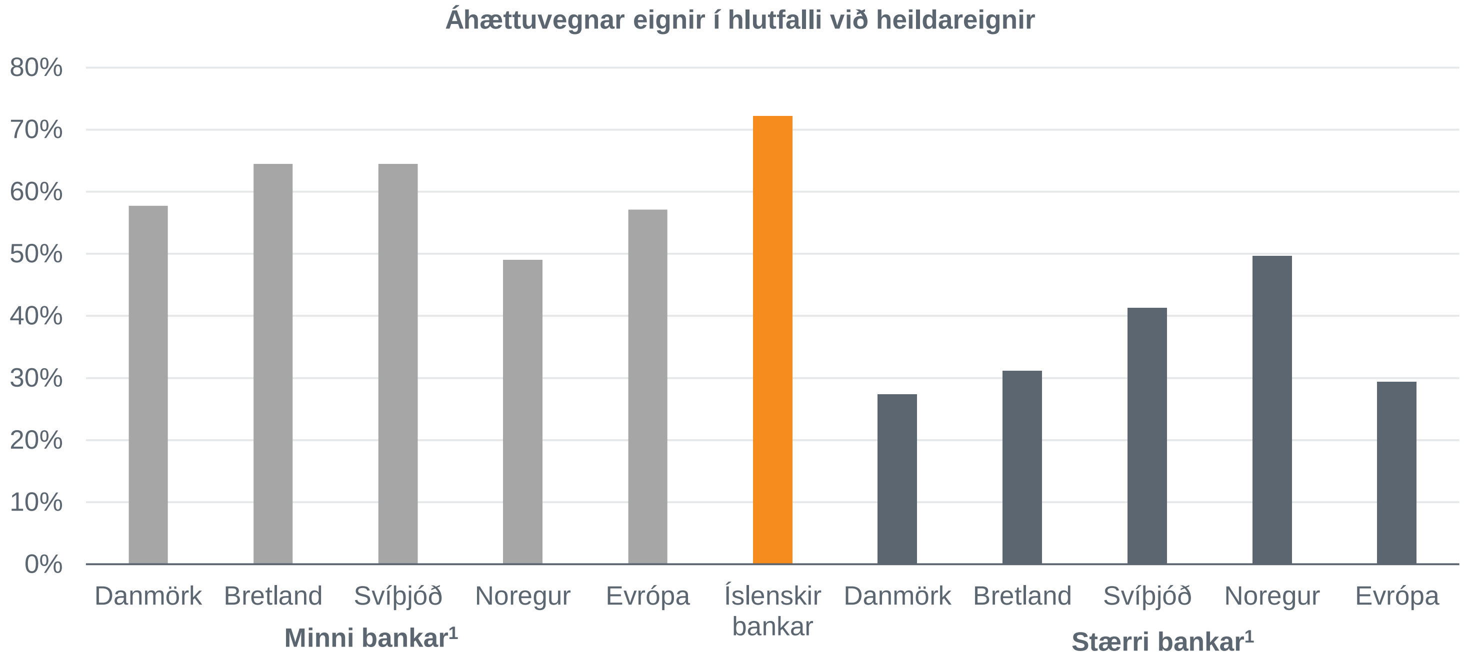

[1] M.v. að heildareignir „minni banka“ < 6.000 ma.kr., heildareignir „stærri banka“ > 13.000 ma.kr.

Heimildir: Ársreikningar banka í úrtaki, útreikningar efnahagssviðs

Hvað skýrir mikinn vaxtamun bankanna?

1. Íslenskir bankar eru smáir í alþjóðlegum samanburði

2. Íslenskir bankar eru dýrir í rekstri

3. Íslenskir bankar eru að mestu fjármagnaðir með innlánum

4. Íslenskir bankar búa við fjármagnshöft

5. Íslenskir bankar eru með miklar áhættuvegnar eignir

6. Íslenskir bankar eru með hátt eiginfjárhlutfall

6. Íslenskir bankar eru með hátt eiginfjárhlutfall

Ávöxtunarkrafa eigin fjár er hærri en á annars konar fjármögnun enda áhættumeiri fyrir fjárfesta. Undir eðlilegum kringumstæðum eykur hátt eiginfjárhlutfall því fjármagnskostnað banka.

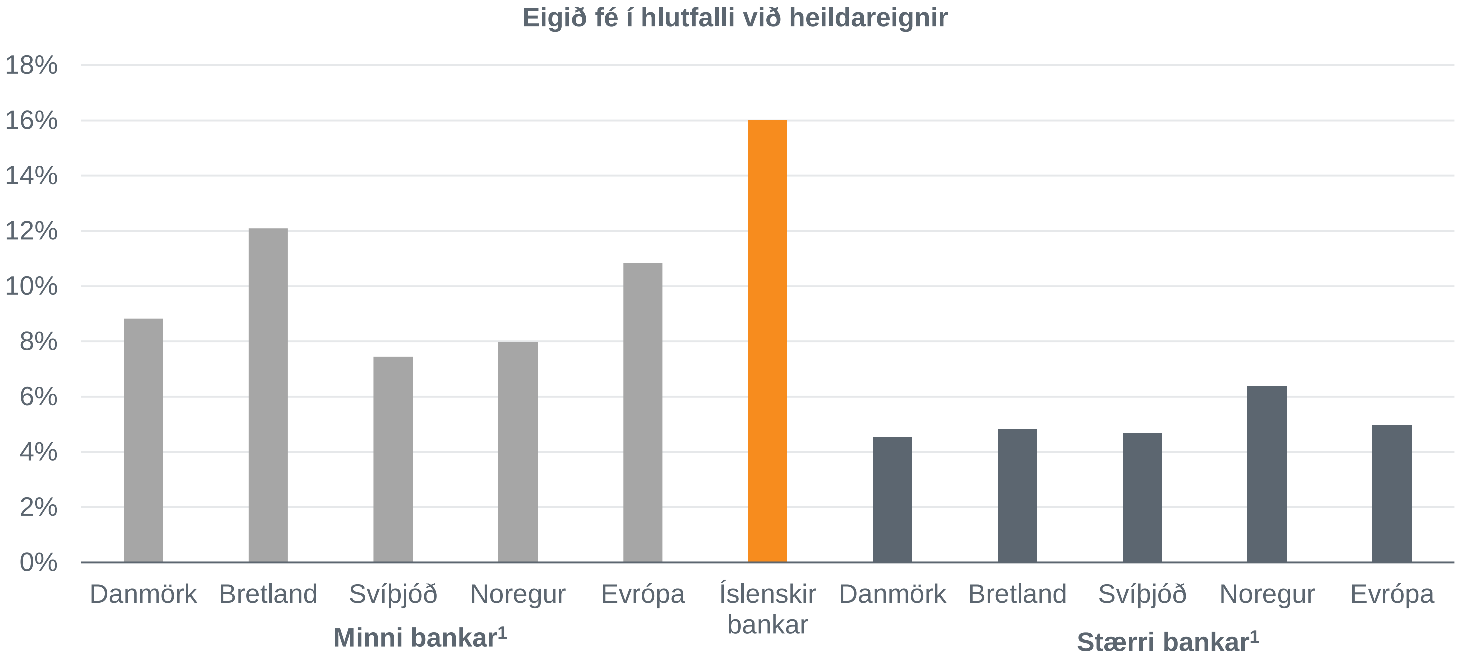

[1] M.v. að heildareignir „minni banka“ < 6.000 ma.kr., heildareignir „stærri banka“ > 13.000 ma.kr.

Heimildir: Ársreikningar stærstu viðskiptabankanna, útreikningar efnahagssviðs

Hvað skýrir mikinn vaxtamun bankanna?

1. Íslenskir bankar eru smáir í alþjóðlegum samanburði

2. Íslenskir bankar eru dýrir í rekstri

3. Íslenskir bankar eru að mestu fjármagnaðir með innlánum

4. Íslenskir bankar búa við fjármagnshöft

5. Íslenskir bankar eru með miklar áhættuvegnar eignir

6. Íslenskir bankar eru með hátt eiginfjárhlutfall

7. Íslenskir bankar búa við óstöðugleika

7. Íslenskir bankar búa við óstöðugleika

Hávaxtaumhverfi er iðulega samtvinnað óstöðugleika og mikilli verðbólgu. Slíkt umhverfi eykur áhættu alls reksturs og gerir hann ófyrirsjáanlegri sem endurspeglast í hærri útlánavöxtum og auknum vaxtamun.

OECD: Samband vaxtamunar banka og stýrivaxta
- meðaltal áranna 1999-2011

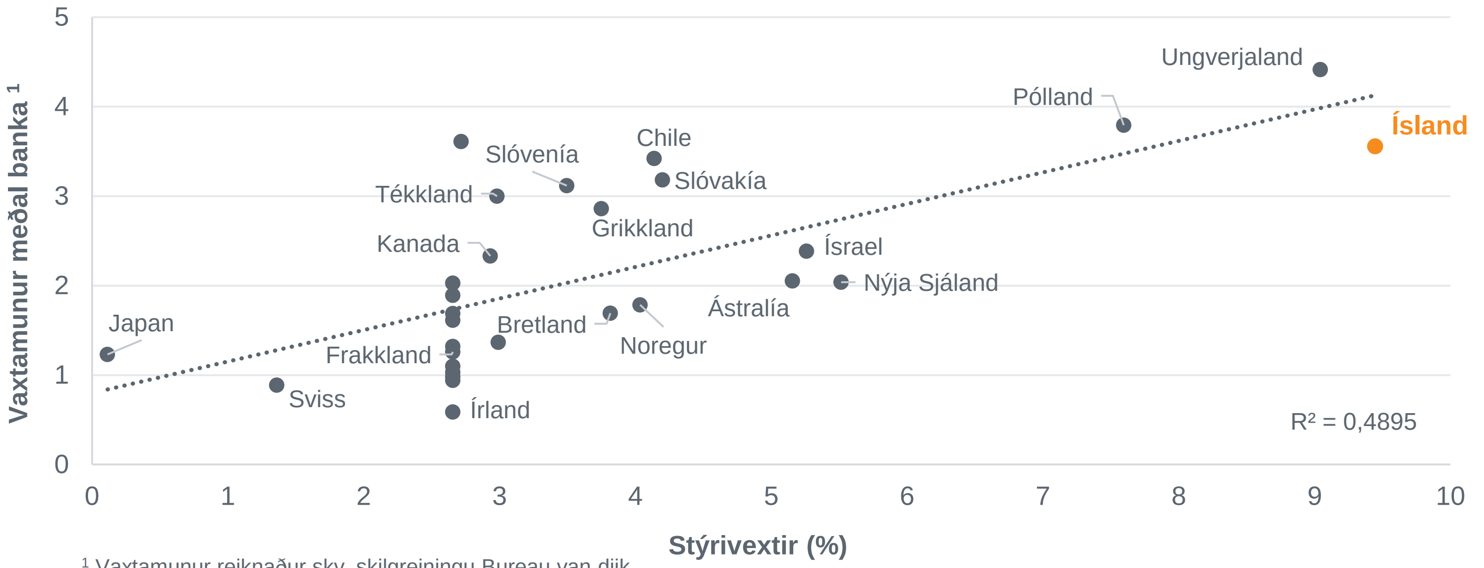

[1] Vaxtamunur reiknaður skv. skilgreiningu Bureau van dijk

Heimild: Macrobond

Hvað skýrir mikinn vaxtamun bankanna?

1. Íslenskir bankar eru smáir í alþjóðlegum samanburði

2. Íslenskir bankar eru dýrir í rekstri

3. Íslenskir bankar eru að mestu fjármagnaðir með innlánum

4. Íslenskir bankar búa við fjármagnshöft

5. Íslenskir bankar eru með miklar áhættuvegnar eignir

6. Íslenskir bankar eru með hátt eiginfjárhlutfall

7. Íslenskir bankar búa við óstöðugleika

SA

Hvað skýrir mikinn vaxtamun bankanna?

1. Íslenskir bankar eru smáir í alþjóðlegum samanburði

2. Íslenskir bankar eru dýrir í rekstri

Skýrist ekki af ytri þáttum

3. Íslenskir bankar eru að mestu fjármagnaðir með innlánum

4. Íslenskir bankar búa við fjármagnshöft

5. Íslenskir bankar eru með miklar áhættuvegnar eignir

6. Íslenskir bankar eru með hátt eiginfjárhlutfall

7. Íslenskir bankar búa við óstöðugleika

Hver borgar?

1. Hvað skýrir mikinn vaxtamun?
2. Samkeppnisumhverfi fjármálafyrirtækja

Aukin útlán bankanna takmarkast af lítilli eftirspurn fyrirtækja eftir lánsfé

Hægur útlánavöxtur hefur haldist í hendur við hóflegan hagvöxt og óvissu í fjárfestingaumhverfi fyrirtækja. Íslensk fyrirtæki hafa undanfarin ár greitt niður skuldir fremur en að fjármagna nýjar fjárfestingar.

Innlend útlán innlánsstofnana

- breyting milli ára, leiðrétt fyrir verðlags- og gengisbreytingum

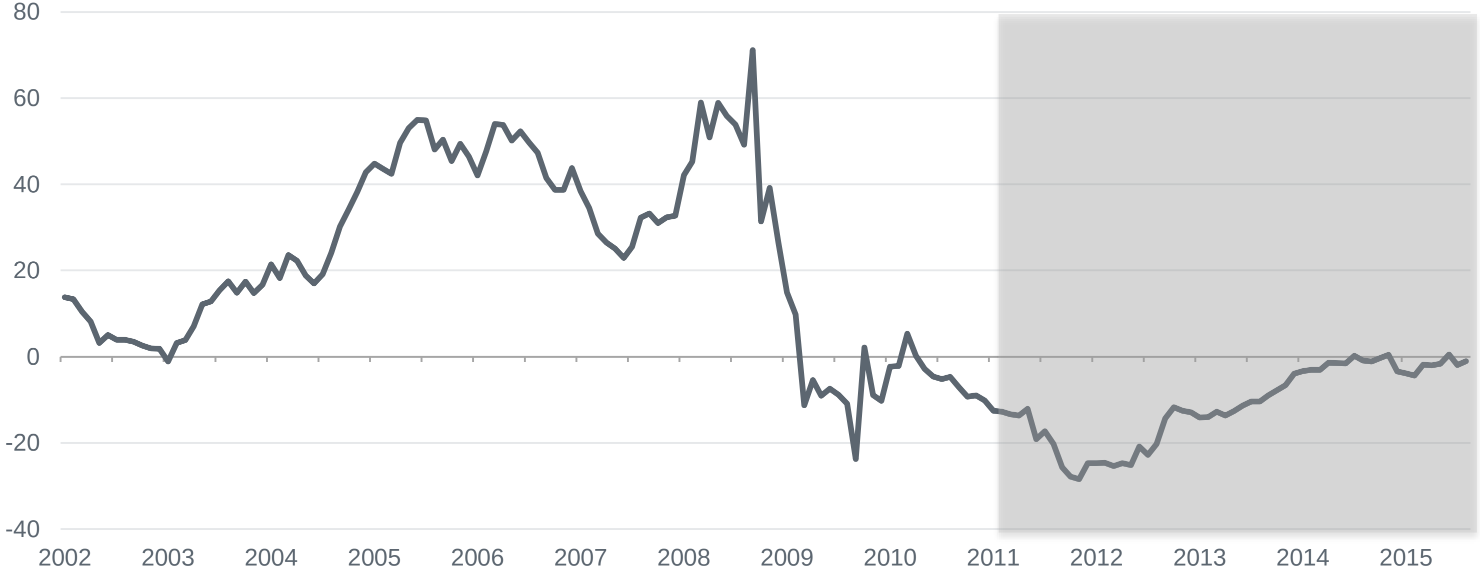

Heimild: Seðlabanki Íslands

Aukin útlán bankanna takmarkast af lítilli eftirspurn fyrirtækja eftir lánsfé

Hægur útlánavöxtur hefur haldist í hendur við hóflegan hagvöxt og óvissu í fjárfestingaumhverfi fyrirtækja. Íslensk fyrirtæki hafa undanfarin ár greitt niður skuldir fremur en að fjármagna nýjar fjárfestingar.

Innlend útlán innlánsstofnana
- breyting milli ára, leiðrétt fyrir verðlags- og gengisbreytingum

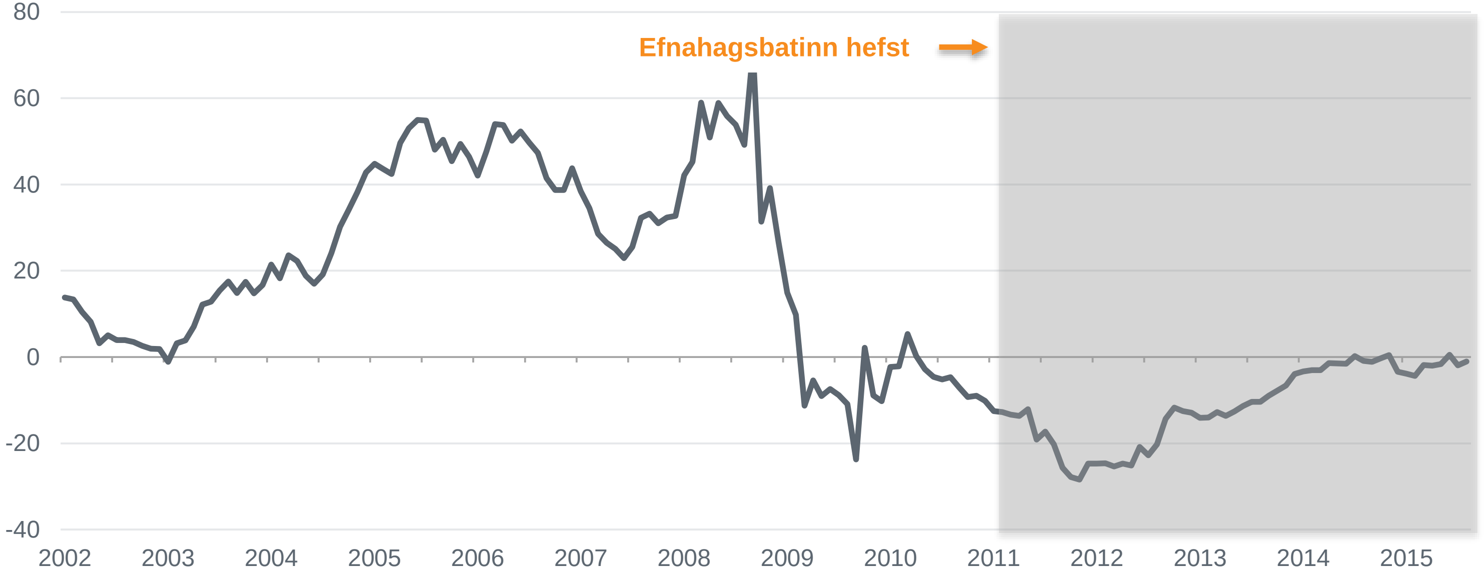

Heimild: Seðlabanki Íslands

SA

Útlánamarkaður: Ólíkir aðilar keppa um takmarkaðan fjölda útlána

Bankastofnanir eiga undir högg að sækja á bæði fyrirtækja- og einstaklingsmarkaði. Samkeppnisaðilarnir eru að stórum hluta erlendir eða opinberir aðilar sem búa við starfsskilyrði mjög ólík bönkunum.

Hlutfallsleg skipting heildarútlána til heimila í árslok 2013

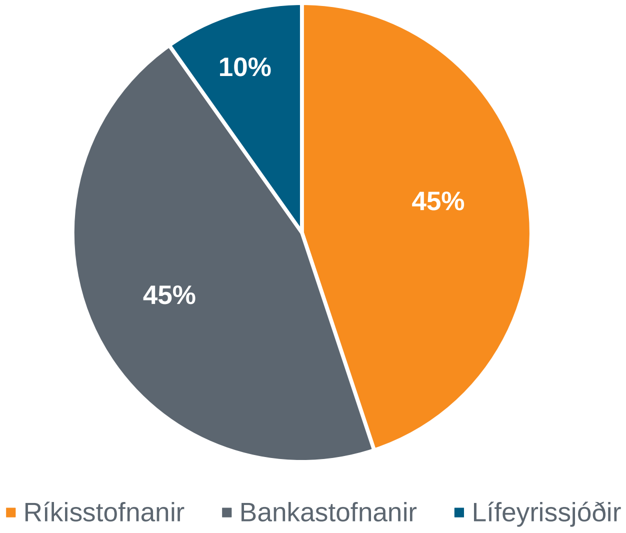

Hlutfallsleg skipting heildarútlána til fyrirtækja í árslok 2013[1]

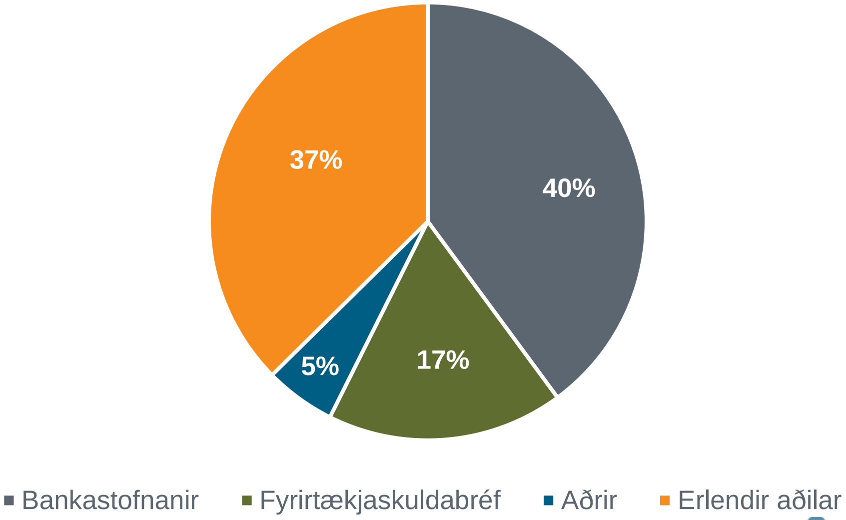

[1] Án eignarhaldsfélaga, verðbréfa- og fjárfestingasjóða, hins opinbera og útlána til álfyrirtækja og Actavis

Heimildir: Seðlabanki Íslands, ársreikningar viðskiptabanka, LÍN, Íbúðalánasjóður

Skattar og gjöld fjármálafyrirtækja hafa aukist umtalsvert undanfarin ár

Aukin skattbyrði fjármálafyrirtækja á undanförnum árum hefur að miklu leyti komið til vegna álagningar ótekjutengdra skatta.

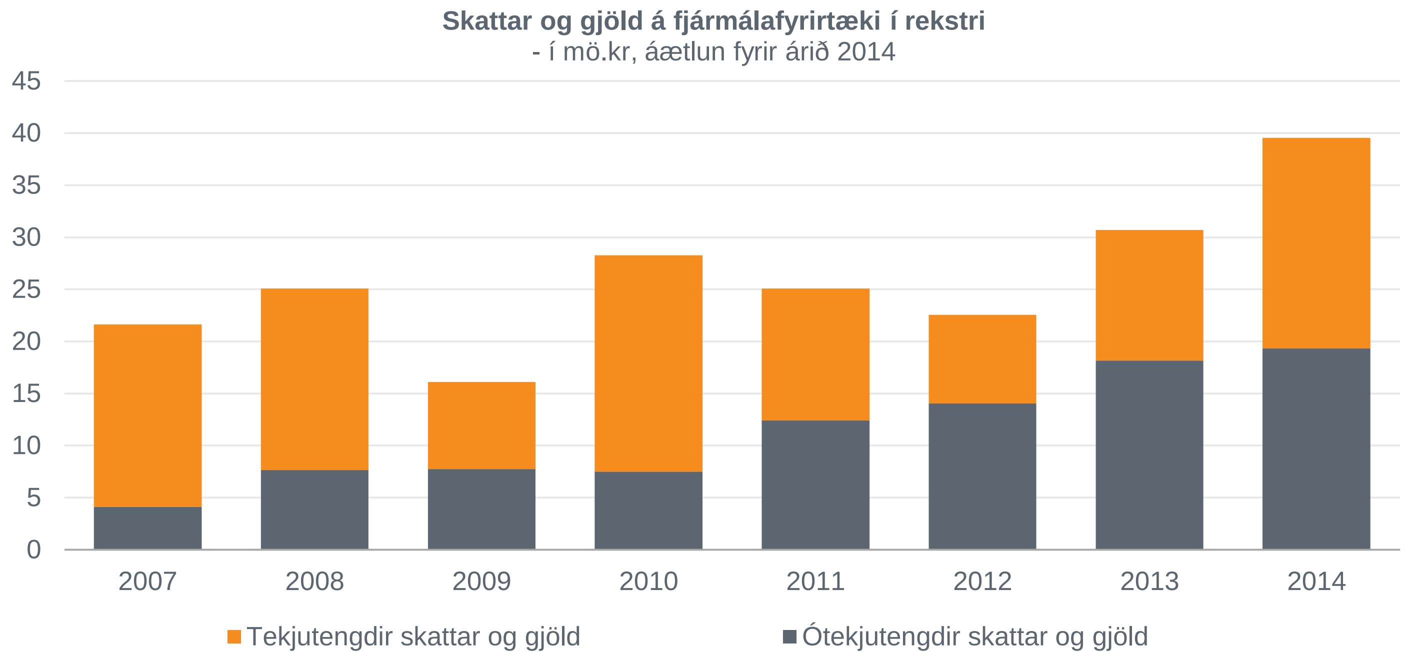

Heimild: SFF

Eftirlitskostnaður fjármálastofnanna eykst meðan bankakerfið minnkar...

Starfsmönnum við fjármálaeftirlit hefur farið fjölgandi undanfarin ár. Árið 2013 voru sjö stöðugildi hjá FME á hvern banka í eftirliti en almennt eru eitt til tvö stöðugildi á hvern banka á Norðurlöndunum.

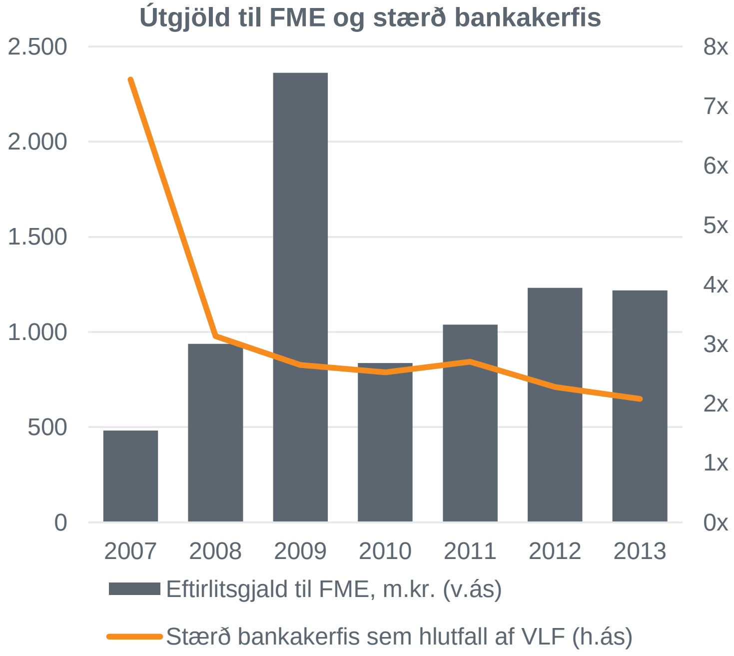

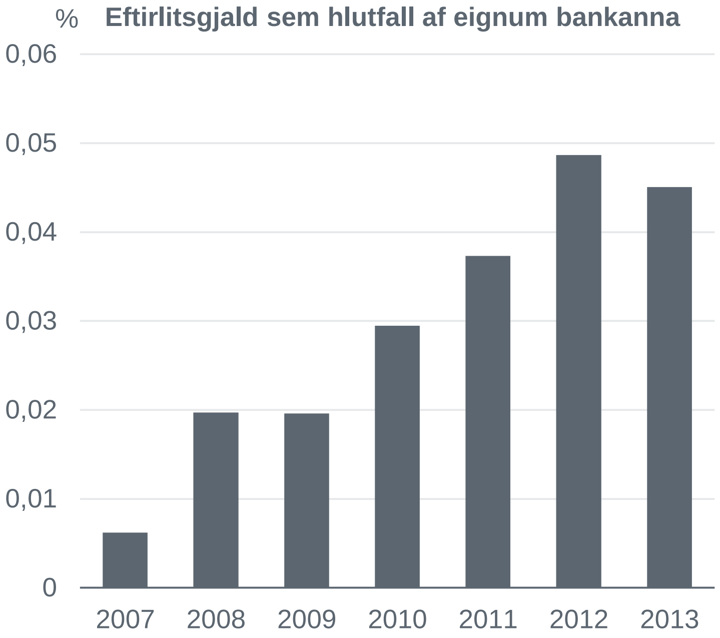

Heimild: SFF

… en á sama tíma hefur vaxtamunur lækkað

Hagfelld verðbólguþróun hefur dregið úr vaxtamun viðskiptabankanna, en þær auknu álögur sem lagðar hafa verið á bankastofnanir undanfarin tvö ár eru ígildi um 0,4 prósentustigs meiri vaxtamunar.

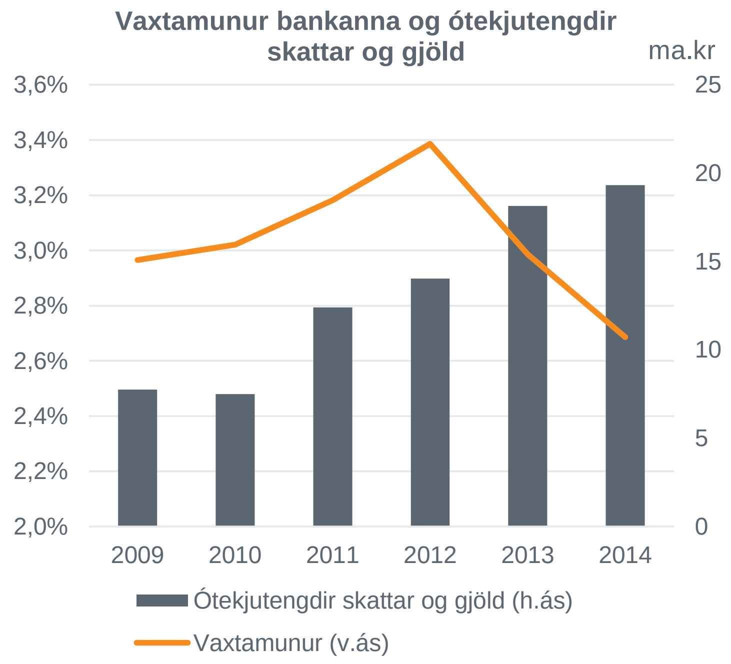

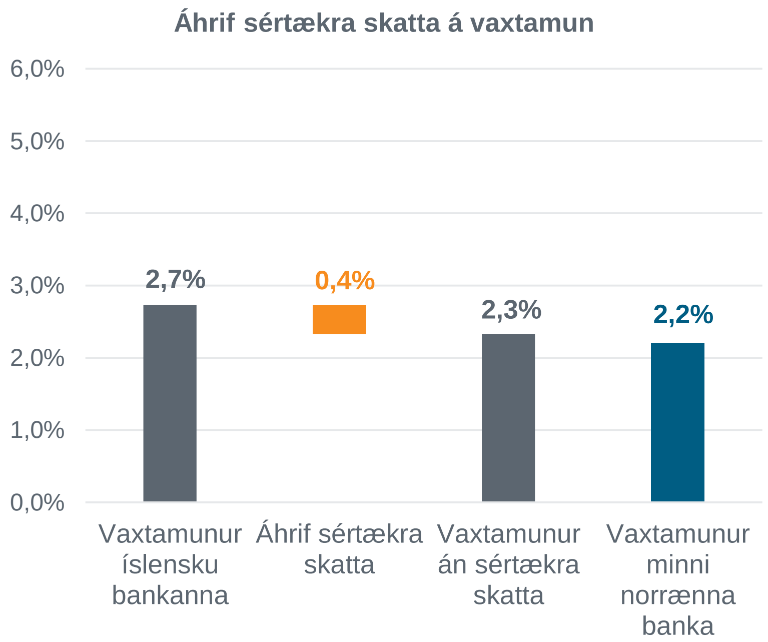

Heimildir: Ársreikningar stærstu viðskiptabankanna, útreikningar efnahagssviðs, SFF

SA

Arðsemi bankanna hefur dregist saman ef frá eru taldar virðisbreytingar

Núverandi markaðskrafa um arðsemi eigin fjár liggur á bilinu 10-13%.

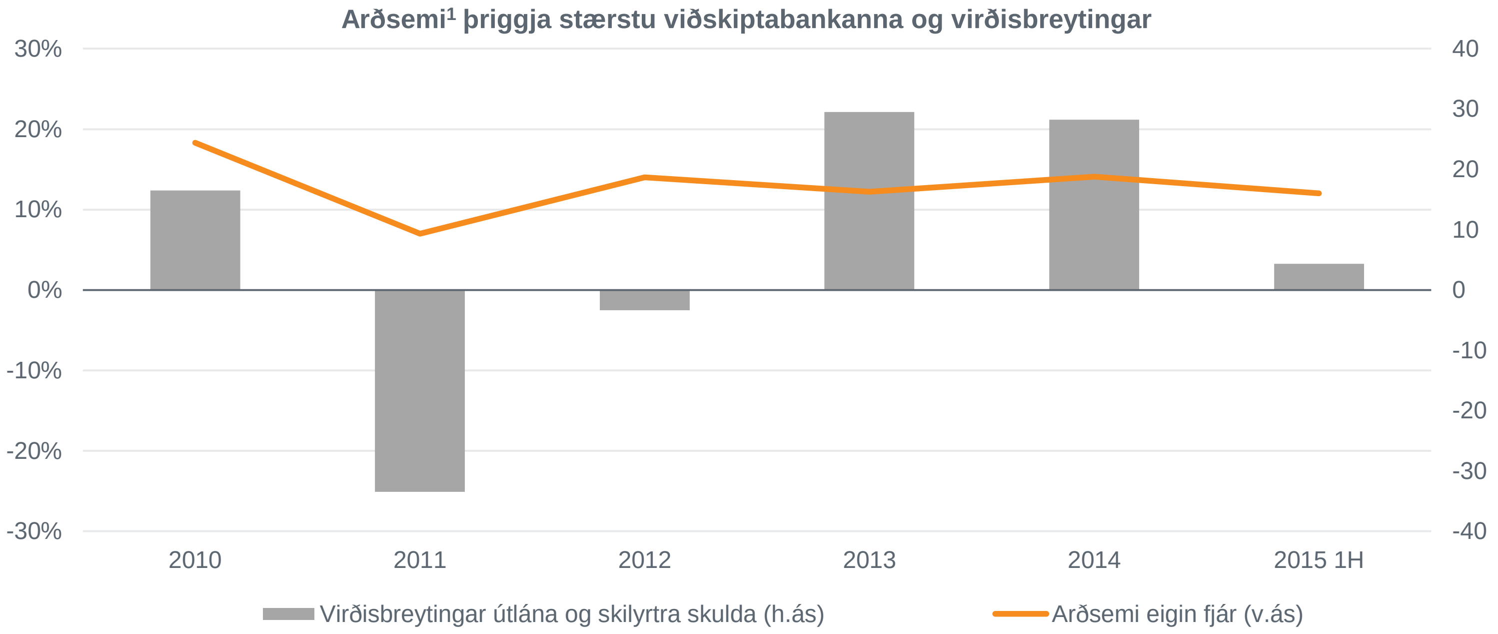

[1]Arðsemi eigin fjár = hagnaður af áframhaldandi rekstri / meðaltal eigin fjár í lok og við upphaf árs. Arðsemi eigin fjár án virðisbreytinga en gert er ráð fyrir að virðisbreytingar beri virka skattprósentu bankanna.

Heimildir: Ársreikningar stærstu viðskiptabanka, Frjáls verslun, útreikningar efnahagssviðs

SA

Arðsemi bankanna hefur dregist saman ef frá eru taldar virðisbreytingar

Núverandi markaðskrafa um arðsemi eigin fjár liggur á bilinu 10-13%.

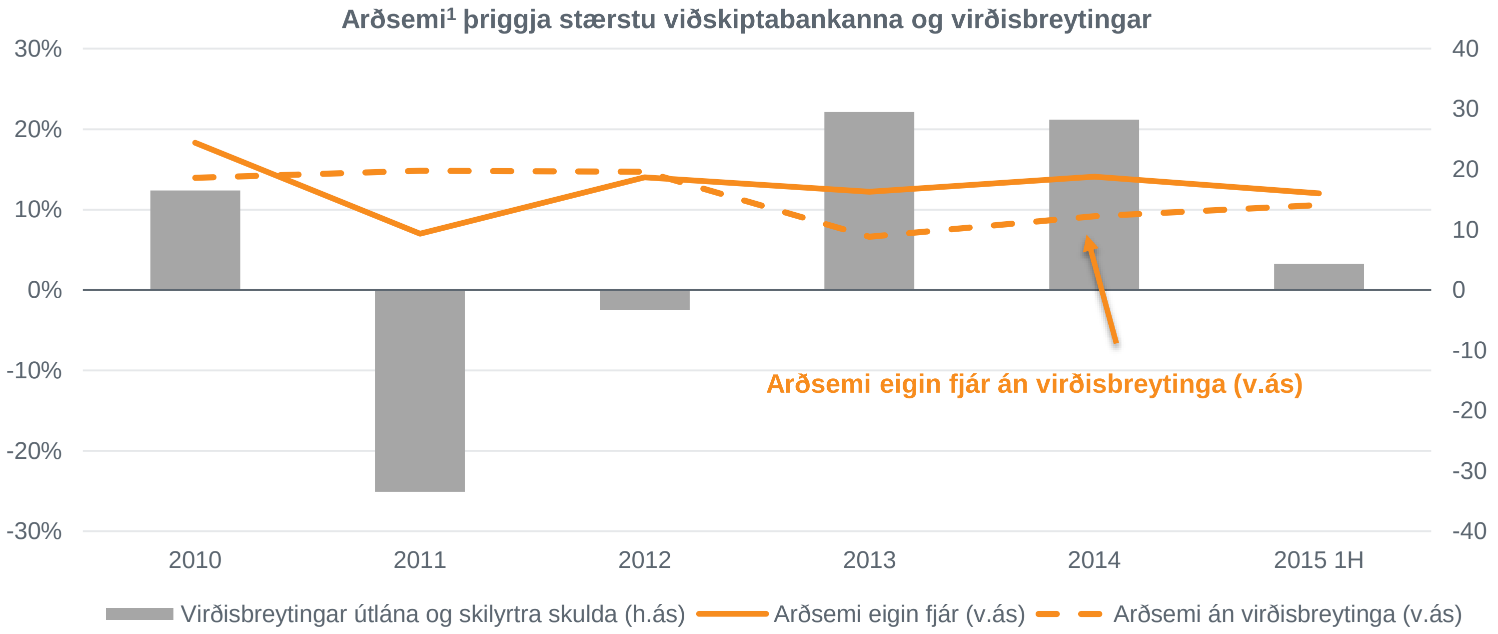

[1]Arðsemi eigin fjár = hagnaður af áframhaldandi rekstri / meðaltal eigin fjár í lok og við upphaf árs. Arðsemi eigin fjár án virðisbreytinga en gert er ráð fyrir að virðisbreytingar beri virka skattprósentu bankanna.

Heimildir: Ársreikningar stærstu viðskiptabanka, Frjáls verslun, útreikningar efnahagssviðs

SA

Misíþyngjandi skattbyrði milli atvinnugreina

Færa má rök fyrir því að bankastofnanir greiði með einhverjum hætti fyrir ríkisábyrgð innlána. Hafa skal þó í huga að mikil skattheimta hefur áhrif á fjármagnskostnað almennings og fyrirtækja.

Greiddur tekjuskattur og sérstakir skattar á fjármálafyrirtæki sem hlutfall af hagnaði
- Árið 2013 en viðskiptabankarnir eru skv. ársreikningum árið 2014

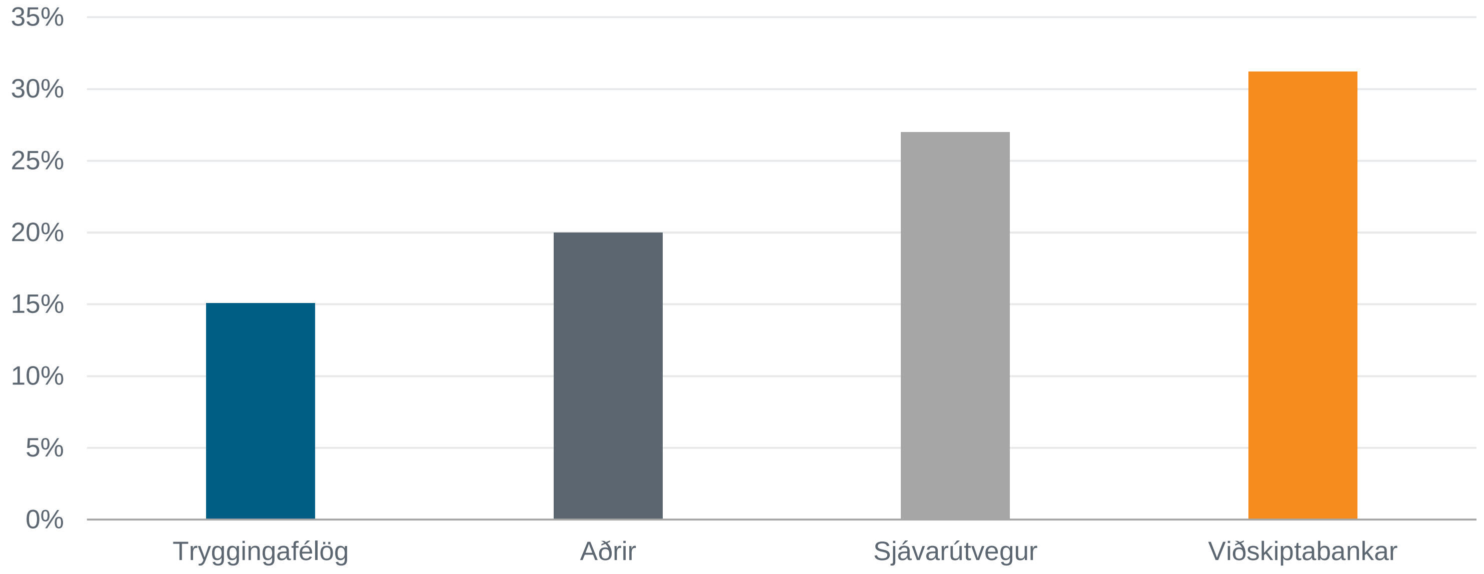

Heimild: SFF og ársreikningar þriggja stærstu viðskiptabankanna

Að lokum, hver borgar?

- Mikinn vaxtamun íslensku bankanna má að einhverju leyti rekja til „sér-íslenskra“ aðstæðna, þ.e. smæðar landsins, fjármagnshafta og mikillar eiginfjárbindingar. Þó er ekki einungis við ytri þætti að sakast en bankarnir eru dýrir í rekstri og er kostnaður þeirra hár samanborið við erlenda banka af svipaðri stærð.

- Skatta- og gjaldaálögur á fjármálafyrirtæki hafa hækkað verulega og eru auknir skattar ígildi um 15% af vaxtamuni bankanna í dag.

- Til lengri tíma munu auknar álögur ekki birtast í lakari arðsemi. Varanlegar álögur munu á endanum koma fram í auknum vaxtamun sem viðskiptavinir bera og draga úr samkeppnishæfni innlendra fjármálafyrirtækja.

Ásdís Kristjánsdóttir
Forstöðumaður efnahagssviðs
asdis@sa.is
sími: 590-0080

Óttar Snædal
Hagfræðingur á efnahagssviði
ottar@sa.is
sími: 590-0082

Ólafur Garðar Halldórsson
Hagfræðingur á efnahagssviði
olafur@sa.is
sími: 590-0081

https://twitter.com/efnahagssvidSA/

SA